

חדשות מרכז אוריון

לחקר מגילות מדבר יהודה והספרות הקרובה להן

מאי 2000

גיליון שלישי

אירועים חשובים של המרכז בשנת הלימודים תש"ס

הכנס הבינלאומי החמישי: "שירה ותפילה

לאור מגילות מדבר יהודה

בין 19 - 23 בינואר התכנסו בירושלים חוקרים מרחבי העולם לסימפוזיון הבינלאומי החמישי של מרכז אוריון. הנושא לדיון השנה היה תרומת מגילות מדבר יהודה והספרות היהודית מימי הבית השני להבנת התפילה והשירה בתקופה העתיקה. במשך הכנס הועלו רעיונות וגישות חדשים ביחס למגילות הרבות ממדבר יהודה שהן ליטורגיות או שירה. כמה טקסטים שטרם פורסמו בסדרת Discoveries in the Judaeen Desert (הפרסום הרשמי של המגילות) הוצגו בפני משתתפי הכנס. בנוסף, הכרך החדש מסדרה זו, שיצא לאור חודש לפני הכנס והוקדש כולו לפרסום תפילות, עלה לדיון כדי לשלב את הנתונים החדשים במחקר המגילות לתמונה הכוללת של הספרות היהודית מימי הבית השני ותולדות התפילה בישראל.

פתחו את הכנס וברכו את משתתפיו:

רקטור האוניברסיטה העברית, פרופ' מנחם בן ששון

דיקן הפקולטה למדעי הרוח, פרופ' יאיר זקוביץ

מנהלת מרכז אוריון, ד"ר אסתר חזון

יו"ר הוועדה האקדמית של מרכז אוריון, פרופ' מיכאל סטון
קטע מוסיקלי על ידי תלמידות ממקהלת האולפנה לאומנויות.

מרצים מחו"ל

- פרופ' ריצ'רד סאראסון - Hebrew Union College - ארה"ב, פתח את הכנס עם הרצאה כללית על חקר התפילה בימי הבית השני ובתקופת חז"ל. הוא בחן את ההנחות הקיימות בתחומים האלה.
- פרופ' אדל ברלין - University of Maryland - ארה"ב, ונשיאת האיגוד לחקר ספרות המקרא בארה"ב (SBL), דיברה על קינות בספרות קומראן והדיאלוג עם המקרא בכתיבתן.

דברי ד"ר אסתר חזון

מנהלת מרכז אוריון

התחלת המילניום יוצרת תחושה של התחדשות וריענון ומעמידה בפנינו אתגרים מעניינים וחשובים. כמו-כן חגיגות 75 שנים לפתיחת האוניברסיטה העברית בימים אלה מובילות אותנו לראיה לטווח ארוך ולתכנון לעתיד הקרוב והרחוק. מראשית הקמתו, לפני חמש שנים, מרכז אוריון פועל בתחומים חדשניים שיעסיקו אותנו גם בעידן החדש, ובראשם הפצת מידע באינטרנט ושילוב בין תחומי מדעי הרוח, החברה והטבע המתבצע בין היתר בצוות הירושלמי למדע ולמגילות ובפעילויות אחרות של המרכז. מצויינות במחקר המגילות והבאת חידושו לקהל הרחב בארץ ובעולם הם יעדינו העיקריים והם אשר יובילו את פעילות המרכז גם בראשית שנות ה - 2000.

פרס לתלמיד/ה מוסמך

בשנת תשס"א יעניק מרכז אוריון פרס לתלמיד/ה מוסמך על עבודת גמר בנושא מגילות מדבר יהודה והספרות הקרובה להן. גובה הפרס 4000 ש"ח. הפרס הוא על עבודת גמר שאושרה בשנת הלימודים תש"ס.

מהאוניברסיטה העברית השתתפו:

- ד"ר אסתר חזון ופרופ' רחל אליאור דנו בעניין תפילתם של המלאכים.
- פרופ' משה ויינפלד העביר הרצאה בנושא עקבות של הפיוט "אלוקינו בשמים" במגילות קומראן.
- מר משה מורגנשטרן, תלמיד מחקר, הציג תפילה שטרם פורסמה מנחל צאלים. הטקסט מתוארך לתקופת בר-כוכבא.
- פרופ' מנחם קיסטר דן בסקירה היסטורית-ליטורגית בטקסט 5Q13 מקומראן והשלכותיה.
- פרופ' שמריהו טלמון ופרופ' משה ויינפלד כובדו במושב האחרון כמיסדי המחקר אשר לו הוקדש הכנס.

מאוניברסיטת בר-אילן:

- פרופ' חנן אשל, עסק במיזמורים אלפאבתיים במגילות תהילים מקומראן.
- ד"ר אסתר אשל, אפיינה את הטקסטים האפוטרופאים (תפילות להגנה מפני שדים) מתקופת הבית השני.
- פרופ' יוסף תבורי, דן "בתפילת המעמדות" בתקופת הבית השני.

מאוניברסיטת תל-אביב:

- ד"ר בלהה ניצן, דיברה על תפילות לשלום ישראל בקומראן ומחוצה לה.

מכון שכטר ללימודי יהדות

- ד"ר דוד לוי, דן במקורות חז"ל המאירים על תפילת תענית בתקופת הבית השני.

- פרופ' איילין שולר - McMaster University - קנדה, ופרופ' הרטמוט שטגמן - University of Gottingen, גרמניה, דיברו על מגילת ההודיות ובמיוחד בהיבטים החשובים שעולים מכתבי היד החדשים ממערה 4, כולל השימוש הליטורגי בשירים האלה.

- פרופ' ראובן קימלמן - Brandeis University - ארה"ב, העמיד את תפילתם של המלאכים מול תפילת ישראל.

- ד"ר דניאל פאלק - University of Oregon - ארה"ב, העלה את האפשרות שהתפילה אינה תוצאה מהעדר קורבנות בלבד, אלא כבר הייתה קיימת לפני חורבן הבית.

- פרופ' משה ברנשטיין - Yeshiva University - ארה"ב, הציג בפני הקהל מגילה שטרם פורסמה בסדרת DJD. הטקסט הזה 373 - 4Q371 משלב פרוזה ושירה, וברנשטיין דן במיזוג הזה.

- ד"ר טולריף אלגבין, Lutheran Theological Seminary - אוסלו, קשר בין תפילת ראש השנה לבין טקסט חכמתי חדש מקומראן.

- פרופ' סטפן רייף - University of Cambridge - אנגליה, העביר הרצאת סיכום על הרעיונות שהועלו בכנס, והעלה שאלות לדיון בעתיד.

מ י ל ג ו ת

אחת לשנה מרכז אוריון נותן מענקים המיועדים לתמוך במחקרים בנושא מגילות מדבר יהודה והספרות הקרובה להן לפי קריטריונים שקבעה הוועדה האקדמית. עדיפות תנתן למחקרים בעלי מימד אינטגרטיבי, המצביעים על חשיבות המגילות לכל אחד מתחומי חקר בית שני ולמחקרים שמעצם טבעם יכולים להתבצע רק בארץ.

"בימה למגילות"

במסגרת התוכנית "בימה למגילות" שמארגן מרכז אוריון בשיתוף עם היכל הספר

התקיים ערב עיון מקדים לכנס הבינלאומי

ד"ר אסתר חזון - מנהלת מרכז אוריון פתיחה חגיגית והנחה
פרופ' אביגדור שנאן - החוג לספרות עברית, האוניברסיטה העברית בירושלים
"חיי הרוח בבית הכנסת" - קריאת התורה, תרגום, דרשה, תפילה ופיוט
פרופ' ישעיה גפני - החוג להיסטוריה של עם ישראל, האוניברסיטה העברית בירושלים
"חיי הקהילה בבית הכנסת" - בית הכנסת כערוץ תקשורתי בין אדם לחברו - לוח
מודעות, קבלת החלטות ציבוריות, פסיקת צדקה וכו'.

סמינר חוקרים ע"ש פרופ' חיים יונה גרינפלד ז"ל

במשך הסמסטר השני שתי פגישות: הפגישה הראשונה התקיימה ב- 8.3.00, א' באדר ב',

ובה הרצה: Prof. Donald W. Parry, Brigham Young University

בנושא: "Text-Critical Aspects of the non-Aligned Readings of 4QSam^a"

פרופ' פרי הוביל את פרויקט ה- CD-ROM של המגילות והוא חבר בצוות עורכי המגילות הבינלאומי.

הפגישה השנייה התקיימה ב- 3.5.00, כ"ח בניסן,

ובה הרצה: Prof. Eliezer Segal, University of Calgary

בנושא: "שבעים פנים לשבעים: בחזרה אל אגדת חז"ל על התרגום היווני לתורה"

פרופ' סגל הוא חבר אורח במרכז אוריון במשך השנה האקדמית הנוכחית. בנוסף על מחקריו על הספרות הרבנית הקלאסית, הוא כתב הגדה לסדר פסח לילדים שזכתה לביקורת נלהבת.

ערב עיון לזכרו של פרופ' ח"י גרינפלד ז"ל

ב- 13.3.00, ו' באדר ב', בשיתוף פעולה עם האקדמיה הלאומית הישראלית למדעים, התקיים ערב עיון מיוחד לרגל יום השנה החמישית לפטירתו של פרופ' גרינפלד ז"ל במסגרת הסמינר החוקרים של המרכז. בערב זה הועברו שלש הרצאות קצרות ע"י:

פרופ' מיכאל סטון, האוניברסיטה העברית

פרופ' מנחם קיסטר, האוניברסיטה העברית

פרופ' חנן אשל, אוניברסיטת בר-אילן

פרופ' שלום פאול, העורך את קובץ המאמרים של פרופ' גרינפלד, הציג את הכרך שייצא לאור בדפוס מגנס במשך שנה זו. ד"ר אסתר חזון, נשאה דברים לזכרו של פרופ' גרינפלד, מטעם מרכז אוריון.
פרופ' שאול שקד, יו"ר החטיבה למדעי הרוח, האקדמיה הלאומית הישראלית למדעים, כיהן כיו"ר.

שעת קפה ודין

שעת הקפה והדין פתוחה למורי האוניברסיטה, ולתלמידי מחקר בתחום מירושלים ומחוצה לה, ומתקיימת מדי שבוע במשך שנת הלימודים בימי שלישי בשעה 09:15 - 10:00 בחדר החוקרים של המרכז (6115).

במסגרת זו הועברו ההרצאות הבאות:

- ב-29.2.00 כ"ג באדר א' ד"ר גילן מרכוס, עורך משנה, מפעל המקרא, האוניברסיטה העברית
"אינטרסקטואליות כגישה מתודולוגית בחקר מגילות מדבר יהודה"
ב-11.4.00 ו' בניסן פרופ' אטיאן נודט, École Biblique
"יעקב הצדיק, האח של ישו, לא היה נוצרי. הייתכן שהוא היה מורה צדק?"
ב-16.5.00 י"א באייר מר גיא שטיבל, המכון לארכיאולוגיה, האוניברסיטה העברית
"ההיבטים הצבאיים של מגילת המלחמה באור חדש"

אתר האינטרנט

אתר האינטרנט:

<http://orion.mscc.huji.ac.il>

- ביבליוגרפיה בנושא מגילות מדבר יהודה והספרות הקרובה להן, מעודכנת אחת לשבוע.
- פרסום הרצאות ותקצירים של ההרצאות.
- לוח מודעות על אירועים בתחום.
- מידע לקהל הרחב על המגילות.
- כתובת הדואר האלקטרוני: msdss@mscc.huji.ac.il
- קבוצת הדיון

המרכז מנהל קבוצת דיון בינלאומית בדואר אלקטרוני: כדי להצטרף לקבוצת הדיון יש למלא הטופס דרך האתר:

<http://orion.mscc.huji.ac.il/subscribe.shtml>

הבית השני", תוך שימת דגש על הברית החדשה ועל הרקע היהודי לאמונה המשיחית הנוצרית.

פעילות משותפת עם ביה"ס לתלמידים

מחול"ל ע"ש רוטברג ועם מכון האפיפיור

למקרא - Pontifical Biblical Institute

מרכז אוריון מארגן מדי שנה סדרת הרצאות באנגלית הניתנות ע"י חוקרי מגילות בכירים לבית הספר רוטברג לתלמידי חו"ל ולתלמידי ה-PBI.

ה-Pontifical Biblical Institute (מכון האפיפיור למקרא), הוא מכון קתולי של מסדר האבות הישועים אשר מכין סטודנטים להתמחות במדעי המקרא, היסטוריה של המקרא, שפות עתיקות ופרשנות. מכון זה הוא הסניף של המכון המרכזי של הוטיקן ברומא. מטרת המכון היא הכשרת כוהני דת ומורים העוסקים בהוראת המקרא.

לקראת המילניום תוכנית המרכז ב-PBI הוקדשה השנה לנושא: "משיחיות ואחרית הימים". בתוכנית ניתנו שלוש הרצאות:

- ב-19.11.99 - פרופ' אלברט באומגרטן מאוניברסיטת בר-אילן שרטט 4 שלבים בתנועות משיחיות: 1. התעוררות ל"אחרית הימים" 2. חיפוש סימני הקץ באירועי ההווה 3. הגברת הפעילות לקראת הקץ 4. התמודדות עם אכזבת חישובי הקץ
- ב-3.12.99 - ד"ר אסתר חזון, מנהלת מרכז אוריון, דיברה על דמויות משיחיות וציפיות משיחיות במגילות מדבר יהודה וציינה במיוחד את הקמת כת קומראן על רקע פוליטי-דתית והתפתחותה לאחר מכן גם לתנועה משיחית. כמו-כן, ד"ר חזון הסבירה את האמונה המיוחדת של הכת בשני משיחים: משיח כוהני מאהרון ומשיח מלך מישראל המזוהה עם משיח בן דוד.
- ב-17.12.99 - ד"ר סרג' רוזר מהחוג למדע הדתות באוניברסיטה העברית נתן הרצאה בנושא: "מלכות ה' באחרית הימים בספרות

מרכז אוריון קולט כל שנה מספר מתמחים מתלמידי ביה"ס רוטברג. המתמחים לשנת הלימודים תש"ס הם: דוד עמנואל, האוניברסיטה הפתוחה, לונדון, מדעי המחשב. קיט לי מאוניברסיטת קורנל, ניו-יורק, כלכלה.

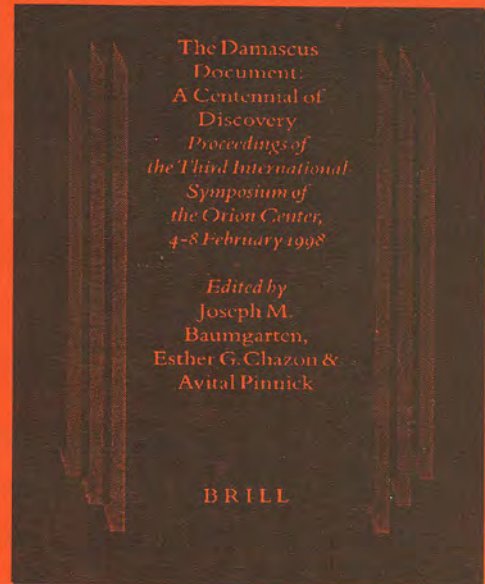
חוקר אורח של המרכז

פרופ' אליעזר סגל - מאוניברסיטת קלגרי, קנדה.

פרופ' אליעזר סגל נולד וגדל בקנדה. בשנת 1982 הוענק לו תואר דוקטור בתלמוד ע"י האוניברסיטה העברית. משנת 1986 הוא מלמד בחוג ללימודי הדתות באוניברסיטת קלגרי, קנדה ומכהן שם כראש מחלקה. לאחרונה פרופ' סגל עוסק בחקר מדרש האגדה ובעיקר זה שבתלמוד הבבלי. בנוסף למחקריו ולפרסומים האקדמיים בנושא התלמוד הבבלי, פרופ' סגל מעורב בהבאת מידע לקהל הרחב בנושאים שונים כגון: אמונות בעולם הבא, מנהגי דת, מסורות מקרא בכתב ובעל-פה ורפורמה משפטית. הוא גם פעיל בקהילה היהודית בקלגרי ומייצג את הקהילה בפעילויות ובפרוייקטים. יש לו טור קבוע ב-Calgary Jewish Free Press. כמו כן יש לו אתר אינטרנט בו הוא פיתח מדריכים אינטראקטיביים עם תמונות בנושאים: ספרות התלמוד, קבלה, תנועות מודרניות ביהדות ועוד. אחד מהישגיו המיוחדים הוא הגדת פסח מצויירת ומחורזת לילדים "Uncle Eli's Passover Haggadah". כעת הוא מפיק מחזור לראש השנה ויום כיפור לילדים גם כן בהרזה וציור בשם "Uncle Eli Repents".

ספרים חדשים:

דברי הכנסים הבינלאומיים מתפרסמים באנגלית
ע"י Brill בסדרה:
Studies on the Texts of the Desert of Judah

• דברי הכנס הבינלאומי השלישי שהתקיים בפברואר 1998

*The Damascus Document:
A Centennial of Discovery*

בעריכת יוסף באומגרטן, אסתר חזון ואביטל פיניק.

ייצאו לאור:

• דברי הכנס הבינלאומי הרביעי שהתקיים בינואר 1999:

*Historical Perspectives: Jewish History from the
Maccabees to Bar-Kochba in Light
of the Dead Sea Scrolls*

עורכים: ד. גודבלאט, ד. שוורץ, א. פיניק

• דברי הכנס הבינלאומי החמישי שהתקיים בינואר 2000

*Liturgical Perspectives: Prayer & Poetry
in Light of the Dead Sea Scrolls*

• הוצאת הספר המשותף עם היכל הספר, מוזיאון ישראל:
לקט ההרצאות הפומביות של מרכז אוריון בשיתוף עם
מוזיאון ישראל.

שוחרי המרכז

אנו רוצים להודות לכל שוחרי מרכז אוריון ותומכיו.
מועדון השוחרים הישראליים של המרכז הוקם על מנת
להזרים מידע עדכני ושוטף בנושא המגילות והספרות
הקרובה להן לחוקרים ולמתעניינים מקרב הציבור הרחב.
אנו רוצים לברך את המצטרפים החדשים למועדון
השוחרים הישראליים:

♦ מר אודי איזק	♦ מר יובל חרט
♦ ד"ר טובה בארי	♦ מר רפאל טוויל
♦ מר גבריאל ברזלי	♦ מר אריק מילר
♦ גב' רחל ומר יוסף מור	♦ מר שלמה מרגלית
♦ גב' דורית גורדון	♦ פרופ' רעננה מרידור
♦ גב' ורד הלל	♦ פרופ' אליעזר סגל

נשמח אם תקחו חלק במפעל חשוב זה ותצטרפו גם אתם
למעגל ההולך ומתרחב של שוחרי המרכז, המכירים
בחשיבותן של המגילות להבנת ההיסטוריה של היהדות
ושל הנצרות.

ברצוני להיות שוחר מרכז אוריון לחקר מגילות מדבר יהודה
והספרות הקרובה להן ולקבל מהמרכז חדשות ומידע בנושא.
רצ"ב תרומתי בצי"ק לפקודת "מרכז אוריון", המכון למדעי
היהדות, האוניברסיטה העברית, ירושלים.

☐ חבר (150 ש"ח)	☐ תומך (300 ש"ח)
☐ מטיב (500 ש"ח)	☐ פטרון (1000 ש"ח)
☐ אחר _____	

שם: _____
כתובת: _____
טל: _____ פקס: _____
דואר אלקטרוני: _____

נא לשלוח את הטופס ל:

מרכז אוריון לחקר מגילות מדבר יהודה והספרות
הקרובה להן
חדר 6310, המכון למדעי היהדות, הפקולטה למדעי
הרוח
האוניברסיטה העברית, הר הצופים, ירושלים 91905.
טל: 02-588-2063 פקס: 02-588-3584
דואר אלקטרוני: msdss@msec.huji.ac.il
כתובת אתר האינטרנט של המרכז:
<http://orion.msec.huji.ac.il>